List 11. Tečaj LII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na eto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

IV.

V goriškem deželnem zboru se še navadno precej mirne obravnave. V prejšnjih letih se je ta deželni zbor navadno še zaključil mej prvimi. Večkrat je končal svoje zborovanje, ko se v druzih deželnih zborih pravo delovanje niti razvilo ni. Letos je bilo v tem oziru nekoliko drugače. Zborovanje je trajalo tako dolgo kakor v druzih deželnih zborih. Zbor je imel rešiti več važnejših narodnogospodarskih vprašanj. Premenil je tudi nekoliko deželni šolski zakon, posebno kar se tiče učiteljskih plač. Pri tem zakonu se je pa pokazalo, da so Italijani gospodarji v deželi. Sklenil se je namreč tako, kakor so Italijani hoteli, dasi je inicijativa prihajala od slovenske strani.

Vprašanje slovenske obrtne šole se tudi ni rešilo po volji Slovencem, dasi bi taka šola na Goriškem bila jako potrebna. Govori se pa, da so nekateri slovenski poslanci pri posvetovanjih za kulisami in potem v zboru nekako čudno postopali, koliko je resnice na tem, nismo mogli izvedeti.

Zborovanje se je vršilo večjidel mirno. Slovenci so le v nekaterih interpelacijah malo odločneje se potegnili za naše narodne pravice. Tako so v neki interpelaciji zahtevali, da se pri sestavljanji seznamov porotnikov bolj ozira na Slovence, da ne bodo Lahi, ne vešči slovenščine, sodili slovenskih zatožencev, in posebno odločno so pa interpelovali zastran razmer na goriški gimnaziji. Na tej gimnaziji se toliko zahteva od slovenskih in italijanskih učencev iz nemščine, da ne morejo izhajati. Vidno je, da se to dela z očividnim namenom, da se onemogoči slovenskim učencem napredovanje na gimnaziji, da se tako naredi prostor za nemške uradnike v južnih avstrijskih pokrajinah. Odgovor na interpelaciji ni bil ugoden.

Glede razmer na gimnaziji je vladni zastopnik naravnost povedal, da se je naročilo od ministerstva, da se naj zahteva strožje znanje nemščine. To se je zgodilo še pod Gaučem, kateri je posebno na to delal, da se zapre Slovanom pot v srednje šole, da se tako ložje ohrani Nemcem prvenstvo v Avstriji. In teh načel drži se tudi sedanja vlada, kar je seveda čisto naravno, ker vlada, ki se v prvi vrsti opira na levičarje, Slovanom ne bode kdo ve kaj prijazna. Opraviti tukaj nimamo le s hudomušnostjo kacega sitnega profesorja, temveč s sistematičnim odrivanjem Nenemcev od študij na izrecne želje od zgorej. Zato pa moremo biti prepričani, da bode potrebno in precej truda, predno se razmere v resnici kaj zboljšajo.

V isterskem deželnem zboru je pa letos od začetka do konca vladal hud boj mej Lahi in Slovani. Lahi so na vso moč prezirali Slovane. Ozirali se niso na noben predlog od slovanske strani. Pa ne le to, ne le italijanska stranka, temveč tudi predsedstvo je kazalo tako nasprotje do slovanske manjšine, da bi pač zastonj kje na svetu iskali še podobne primere. Če tudi je večina dežele slovanska, vendar predsednik ni hotel vsprejemati slovanskih interpelacij in slovanski govori se niso stenografovali. Tako je stenografični zapisnik nepopolen, zapisani so jedino govori od italijanske večine. Zaradi tacega postopanja so se slovanski poslanci obrnili do ministerskega predsednika, kar pa menda ni dosti pomagalo. Čuditi se pa moramo, vsekako, da vlada trpi tako postopanje v deželnem zboru.

Proti večini jej seveda ni lahko kaj storiti. Prepričani smo pa vendar, da bi gospodje bili mnogo manj brezozirni, da bi vedeli, da se jim je bati razpusta deželnega zbora, ako bodo le prestopali vse meje pravičnosti in umestnosti. Italijanska večina ni tako zagotovljena, da bi vlada pri novih volitvah ne mogla ničesa storiti, posebno bi jej bilo mogoče namesto sedanjih brezozirnežev spraviti zmernejše življe v zbor.

Da so razmere v isterskem deželnem zboru take, za to zadeva krivda v velici meri vlado, ki ne pokaže prave odločnosti proti Italijanom. Posebno je pa za postopanje deželnega glavarja vlada odgovorna, ker je imenovan po njenem predlogu. Gotovo bi deželni glavar ne

postopal tako brezozirno, ako bi mu vlada povedala, da po novih volitvah on ne pride v poštev za sedanje mesto, ako ne bode objektivnejši. Razmere se v isterskem deželnem zboru tako dolgo ne izboljšajo, da gospodje na Dunaji se prepričajo, da je potrebno na Primorskem podpirati slovanski živelj. Razmere v isterskem deželnem zboru so najboljši dokaz, kako prazne so nade nekaterih Slovencev na sedanjo avstrijsko vlado.

Sedaj poglejmo v dalmatinski deželni zbor. V Dalmaciji je tudi letos prišlo državnopravno vprašanje na dnevni red, ali vlada je zbor zaključila, predno se je o tem sklepati moglo. Po našem mnenji je to popolnoma nepotrebno demonstrovanje. Dokler se odločilni krogi v Zagrebu bolj ne ogrejejo za hrvatsko državno pravo, tako dolgo ni misliti, na kako zjedinjenje Dalmacije s Hrvaško. Predlogi za zjedinjenje s Hrvaško v deželnem zboru dalmatinskem so pač le v veliko veselje in v korist Italijanom. Na ta način se Srbi dražijo in silijo v italijanski tabor, poleg tega se pa Italijani na Dunaji znajo pridobiti zaupanje, kot najzanesljivejši element, kateri se trdno drži tostranske državne polovice.

Italijani v Dalmaciji bili so že popolnoma ob vso veljavo, od tedaj so pa zopet prišli v boljšo veljavo, od kar se je zopet bolj poostrilo razmerje mej Hrvati in Srbi. Preziranje srbstva, ki se je tudi letos pokazalo v dalmatinskem deželnem zboru, je obžalovati tudi zaradi hrvatskega vprašanja samega. Hrvatje morajo težiti za tem, da si pridružijo še Bosno in Hercegovino. V teh dveh pokrajinah so pa pravoslavni najpoglavitnejši krščanski element. Mari se ne bodo pravoslavni, ki hočejo veljati za Srbe, na vso moč upirali pridruženju Hrvatski, ako bodo vsi tisti, ki hočejo veljati za dobre Hrvate se križali pred srbstvom. Jedino v tem slučaji je mogoče, da se stvari na slovanskem jugu povoljno urede, ako Hrvatje priznajo Srbe za jednakopravne brate. Ako bodo Srbi videli, da ne preti v Hrvaški njih narodnosti in njih veri nobena nevarnost in jih ne čaka nobeno ponižanje, pa bodo sami pospeševali uresničenje hrvaških želja. To se zgodi tembolj gotovo, ker se razmere v Srbiji ne razvijajo ugodno in se sploh kaže, da srbska kraljevina ni sposobna uresničiti upanja, katero so vanjo stavili pravoslavni Slovani na jugu. Čim bolj bode Srbija propadala, tembolj se bodo Srbi oklepali naše monarhije. Če jih bodo znali Hrvatje zase pridobiti, bodo imeli v njih zaveznike, ki jim lahko mnogo pripomorejo k veljavi in napredku, ako jih bodo pa prezirali, se pa lahko pripeti, da se Srbi še marsikje oklenejo nasprotnikov Slovanov, kar se sedaj vidi v Dalmaciji in se opaža tudi na Hrvaškem zlasti v Slavoniji. Letošnje zasedanje dalmatinskega sabora je povekšalo nasprotje méj Srbi in Hrvati in zatorej s slovanskega stališča ga ne moremo prištevati mej srečna. Želimo pa, da bi bodoče leto bilo zborovanje deželnega zbora srečneje, nego je bilo letos, da bi popravilo, kar je letošnje skazilo in utrdilo vez mej Hrvati in Srbi in položilo trden temelj slovanskemu razvoju na jugu naše države.

Politični pregled.

Gimnazija v Celji. — Nemški liberalci in nacijonalci so začeli veliko agitacijo proti osnovi slovenske gimnazije v Celji. Poslali so deputaciji iz Gradca in Celja k učnemu ministru. Kaj sta opravili ti deputaciji, ne vemo. Minister je jim zopet dal kak ljubeznjiv odgovor. Ker pa imajo v ministerstvu nemški liberalci glavno besedo, smo prepričani, da slovenske gimnazije v Celji ne bode še tako hitro. Vsa obljuba je imela le namen obraniti Hohenwartov klub, dokler ga vlada še potrebuje. Tačas se bodo vršile preiskave in naposled bode pa konec tak, da se bode vsa stvar pustila, češ, da vspeh preiskav ni ugoden za osnovo paralelk. Preiskave bodo vodili tudi gospodje, ki nam niso naklonjeni. Zatorej si pa slovenski poslanci v Hohenwartovem klubu ne morejo z vspehom ponašati.

Slovenci v Hohenwartovem klubu. — Nemški liberalni listi se jeze nad vlado, da se je zaradi Slovencev, ki so še v Hohenwartovem klubu, odločila, da začne preiskave zaradi osnove slovenske nižje gimnazije v Celji. Po mnenji nemških liberalnih listov je neumestno pridrževati Slovence v konservativnem klubu, ko se nadomestilo zanje lahko dobi v nemških nacijonalcih. Seveda liberalci dobro vedo, da bi z izstopom Slovencev iz Hohenwartovega kluba tudi zginil s političnega življenja grof Hohenwart, katerega so nedavno tako proslavljati. Sedaj menda na njem ni jim dosti ležeče. Osnovana koalicija je zanje storila svojo dolžnost. Več pa ne žele od njega. Če sedaj razpade konservativni klub, tembolje, saj je vez mej liberalci in Poljaki dovolj trdna in češki veleposestniki se tudi več ne ločijo od njih. Nemški konservativci in Slovenci bi pa tako včasih ovirali njih kapitalistično politiko.

Volilna reforma. — Poleg vladnega načrta o volilni reformi je grof Hohenwart predložil še svojega, ki je pa še vsaj za Slovence še manj ugoden nego je vladen. Potem načrtu bi veleposestniki volili 85 poslancev, trgovske zbornice 18, obrtne zbornice, ki se še le osnujejo, 12, deželni zbori 72 in kurije mestnih in 86 iz kurije kmetskih občin, 35 mestnih in 45 kmetskih poslancev, bi pa volili naravnost volilci Za poslednje bi se volilna pravica toliko razširila, da bi volili vsi davkoplačevalci, industrijski delavci in pa tisti, ki plačujejo letno najemščino v znesku, katerega določijo deželni zbori. Sicer se pa govori, da tega predloga grof Hohenwart ni stavil v imenu Hohenwartovega kluba in ga tudi ne misli vsekako vzdržati. Nekateri konservativci so zanj, drugi pa zopet proti njemu, kakor ravno nanašajo razmere v deželi, v kateri so voljeni.

Umrl je načelnik poljskemu klubu vitez Benoe. Bil je še le malo časa vodja poljskemu klubu in je imel 67 let. Državni poslanec je od 1882. leta, kadar je bil voljen v veleposestvu namesto viteza Pogorskega, kateri se je bil ponesrečil pri požaru nekega gledališča (Ringtheater) na Dunaji.

Košut, znani ogerski puntar iz 1848. leta, je nevarno bolan v Turinu in je vsak čas pričakovati njegove smrti. Košutovci na Ogerskem že zahtevajo od vlade, da naj preskrbi, da se Košut pokoplje na državne stroške in se parlamentarnim potom priznajo njegove zasluge. Vlada se seveda temu ustavlja, ker na državne stroške vendar ne gre proslavljati spomina moža, ki se je puntal proti vladarju Košutovi pristaši pa prete vladi, da je sicer ne bodo podpirali v zadevi civilnega zakona. Vlada je sedaj v veliki zadregi. Če se Košutovcem zameri, zgubi večino in bode morala odstopiti, njih želj pa zadovoljiti ne more, ker bi zadela na odpor na višjem mestu.

Madjarizacija na Ogerskem. — Ogerski učni minister dovolil je 100 učiteljem in učiteljicam nemadjarske narodnosti po 40 gld. nagrade, ker so si pridobili posebnih zaslug za razširjenje madjarščine. Na Ogerskem se torej nagraja renegatstvo.

Rusija in Nemčija. — Odsek nemškega državnega zbora za posvetovanje o trgovinski pogodbi z Rusijo je pogodbo odobril s 16 proti 12 glasom. Pogodba razpravljala se

potem v zbornici, ki je isto tudi res vsprejela. Tako so trgovinski odnošaji mej obema državama zopet za deset let urejeni. Veliko se je delovalo od raznih strank nemškega državnega zbora proti pogodbi, a naposled je prodrla le stranka, ki je bila za toli potrebno pogodbo.

Srbija. — Dan 6 t. m. kot obletnica, kar je Srbija postala kraljestvo je minul, brez vsacega škandala. Pričakovanje, da bo kralj rehabilitiral Milana in ga imenoval srbskim generalom, a se ni izpolnilo. — Glede položaja v Srbiji se je Milan proti francoskemu časnikarju izjavil, da je kriza samo notranja, da gre le za gospodarstvo ene ali druge stranke. O vnanjih konfliktih ni govorjenja. Srbija ve dobro, da ji je treba prijateljskih odnošajev z Avstrijo, in da je dolžna hvale Rusiji. Radikalna stranka je spravila Srbijo na kant, treba je torej mlademu kralju dobrega sveta, da zamore zamotane razmere zopet urediti. Zato rekel je Milan, še ne ve, kedaj bo zapustil Srbijo.

Rusija in Francija. — Nasproti vestim, ki zadnji čas zatrjujejo, da se prijateljstvo mej Rusijo in Francijo ni nikdar pismenim potom, to je po kaki pogodbi potrdilo, zatrjuje neki francoski oficijozni list, da se je koj po toulonskih slavnostih podpisala vojaška konvencija, po kateri se obe državi zavezujeta druga drugi za časa vojne pomagati. Nemški časnikarji torej katerim je seveda rusko-francosko prijateljstvo trn v peti so se zopet enkrat opekli.

Anglija. — Te dni se je novo ministerstvo s prestolnim nagovorom predstavilo zbornici. Govori se pa, da ministerski presednik v svojem govoru ni nikjer omenjal homerule, kar seveda je pri Ircih in radikalcih vzbudilo senzacijo. Pozornost vseh je obrnena zdaj na to, bo li novo ministerstvo omenjalo kaj homerulo pri nagovoru gospodske zbornice. Če se bo nova vlada popolnoma opustila perečo irsko vprašanje je dvomno, če se bo mogla dolgo vzdržati.

Obrtnija.

Barve za likerje.

Likerji so sami po sebi brezbarveni ali rumenkasti. Kupci pa večkrat zahtevajo barvaste likerje, za to se pa morajo barvati z neškodljivimi barvili.

Za rudeče barvanje se najbolj rabi košenilke. To barvilo so neke vrste listne uši, ki se nahaja na nopalski rastlini (košenilnem kaktusu) in še na neke druge vrste kaktusa (Cactus opuntia). Te živalice se goje posebno v Mehiki, srednji Ameriki, Algieru in nekaterih krajih v južni Afriki. Loči se košenilka pred vsem v dve vrsti, fina košenilka ali mestika se dobiva s kultivirane nopalske rastline, dočim se slabša divja ali gozdna košenilka z divjega kaktusa. Živalice se pokončajo z vročim parom ali v pobeljeni peči in potem posuše.

Ker se ta barva večkrat ponareja, mora biti izdelovatelj likerjev jako previden. Dobre košenilke so okrogla, voglasta, nagrbančena telesc, velika kakor konoplja, in imajo srebrnosivo barvo, ki se premeni v rudečerujavi lahek prah.

Košenilna tinktura v malem se napravi, v čašici za trenje barve se 100 gramov košenilk najfineje stere, dodavši 2 grama sode. Ta prašek se dene na precejujoči papir na steklenem lijaku in se gori vlije 2 litra 80 % vinskega cveta (špirita).

Košenilke se rabijo najbolj za rudeče barvanje likerov. Rabijo se pa tudi za tako barvanje likerov santelnov les, borovnice ali kermes, ki pa vendar ne pridejo toliko v poštev.

Rumeno barvajo likere z žefranom, kateri se dobiva od cvetja žefranovega. Francoski, španjski žefran v trgovini večkrat napojé z oljem, da je težji. Italijanski žefran je pa slabši in se za rabo ne priporoča. Dober žefran ima živo, temnopomerančasto barvo, dobro blago ima jako prijeten duh in je malo grenkega okusa.

Z žefranom se v trgovini gode razne sleparije in je zatorej potreba previdnosti pri kupovanji. Tako se za žefran prodaja večkrat cvetje mesečnika (Calendula oficinalis), potem pa saflor. Da bi bil žefran težji, se deva na vlažen zrak, ali se pa napaja z oljem, kakor že zgoraj omenjeno.

Za rumeno barvanje likerjev že nekaj let rabijo ne kateri žefranov surogat ali Viktorjino rumenilo To barvilo je rumenorudeči prašek, in ima veliko barvino moč. Ker pa ima zopern duh, to barvilo ni za fine likerje, ko bi tudi bilo dovoljeno. Natančneje preiskave so pa pokazale, da je tudi to barvilo strupeno in se zatorej ne sme rabiti za barvanje živil.

Žefranova tinktura za barvanje likerjev se naredi, ako se 10 ur moči 50 *g* žefrana v $^3/_4$ *l* vode in vse to dobro zmeša. Čez nekaj časa se ta voda odlije in prilije nove ter pusti kake tri ure stati in se steklenica večkrat dobro pretrese, da se vse zmeša, potem se pa odlije ta voda k prejšnji in jej pridene $^3/_4$ litra 80 %nega vinskega cveta (špirita). Za prav fine likerje pa žefran vendar ni, ker ima prehud duh in grenek okus.

Nadalje rabijo za rumeno barvanje likerjev saflor, to je cvetje barvinega osata (Carthamus tinctores), kateri izvira iz Vzhodne Indije, ali se prideluje tudi v vseh deželah okrog Sredozemnega morja, pa tudi na Ogerskem in semtertja v Nemčiji. Najboljši vrsti sta perzijski in kitajski saflor, pa tudi španjski je na dobrem glasu. Nadalje so znani v trgovini egiptovski, vzhodnoindijski in ogerski, poslednji je lepo rudeč.

Perzijski saflor je temnorudeč in se loči v dve vrsti, to je prvi in drugi cvet, poslednji je slabši in cenejši. Saflor ima v sebi rudečo v vodi ne razstopljivo in rumeno v vodi raztopljivo barvilo. Za barvanje likerjev ima le rumeno barvilno vrednost. To barvilo se z vodo izleče iz saflora. V trgovini se pa dobiva tudi že izprani saflor, kateri se rabi za rudeča barvila, ali tak ni za izdelovalce likerjev, ker v njem ni več rumenega barvila. Zatorej se mora vedno zahtevati neizprani saflor.

Modri likerji niso dosti v navadi. Kjer se pa rabijo, se pa barvajo z indignim karminom.

Indigni karmin se napravi iz indiga. Vzeti se pa mora za to najboljše indigo, kajti slabše vrste dajo rudečkasto barvo. V indigu, kateri se potopi v vodi, je apno, berlinsko modrilo, prst ali pa pepel primešan. Takega indiga ne sme rabiti izdelovatelj likerjev.

Da se napravi indigni karmin, se zmane najboljšega

*

indigo v prah in razgreje na 100° C. Tako pomešan prah se dene v prostorno porcelansko čašo in nanj vlije nordhavske žveplene kisline. Ker se zmes močno speni, se dobro zmeša in postavi jeden dan na kak gorek kraj. Potem se k tej gosti tvarini predeva tako dolgo vode, da postane tekoča. Potem se pa vedno mešajoč prideva v prah zdrobljene krede, dokler tekočina šumi. Ko se kreda prideva, se tekočina zopet zgosti, ker se mavec izločuje. Sedaj se zredči tekočina z 80 %nim špiritom in precedi skozi cedilni papir. Precejena tekočina je indigokarminska tekočina, katere je le malo kapljic treba, da jako modro pobarvamo liker.

Da se napravi ta tinktura, porabi se 75 gramov indiga, 470 gramov nordhauske žveplene kisline, 1 liter destilovane vode in 1 liter 80odstotnega alkohola.

Indigni karmin, kakeršen se nahaja v trgovini, je navadno vlažna testu podobna tvarina. Ker je v trgovini večkrat to barvilo popačeno z drugimi primesmi, ga s tem poskusiš, da ga nekaj deneš v vodo, dober indigni karmin se hitro v vodi razstopi.

Kdor hoče zeleno barvati likerje, naj pomeša dovoljeno rumeno barvilo z gori omenjeno indigno tinkturo (indignim karminom). Za zeleno barvanje se tudi rabi rastlinsko barvilo lekarnarja Schütza, ki ni škodljivo in mu ne škoduje svetloba. Vijoletno barvilo se pa dobi, ako se indigni tinkturi primeša kako neškodljivo rudeče barvilo.

Rujavo se barvajo likerji s karamelom, kateri se napravi, ako se slador razgreje na kacih 200° C. Karamel napravlja vsakdo najbolje sam. V ploščinast lonec, ki drži kacih 8 litrov, dene se liter vode in 1 kilogr. sladorja. Lonec se dene na ogenj. Tekočina dobiva vedno temnejšo barvo. Ko se tekočina precej ogreje, se vzdiguje močno dišeči bel par in tekočina v posodi se vzdiguje. Tvarina v lonci se pridno meša. Večkrat se pa iz lonca vzame malo tvarine za poskušnjo in dene na mrzlo železno pločevino, kjer se hitro strdi v stekli podobno tvarino. Pokusi se, in kadar nima pokušnja več sladkega okusa, odstavi se lonec od ognja, in izlije njega vsebino na mrzlo pločinasto ploč, kjer se hitro strdi v krhko črno maso. Ta masa se razdrobi in dene v kako steklenico, ker nalije nanjo toliko vode, da jo pokriva.

Sicer pa tudi karamel delajo posebno tovarne in pride v trgovino navadno z imenom sladorni koler. Ta se raztopi v vodi v rujavočrno tekočino. Če le nekaj kapelj tekočine pridenemo likerju, dobi rumeno, če je pa pridenemo več pa rujavo barvo. Čim več se pridene te tekočine, temnejši barvo ima.

Za barvanje esenc, močnega ruma in podobnih pijač, je najbolje, da se tekočina barvilna tako le pripravi. Vzame se 2 kilograma koterja, 2 kilograma tople vode in 2 kilograma sčiščenega špirita. Vse to se dobro zmeša. Od te tekočine se potem esenci toliko prilije, da dobi zaželeno barvo. Tako pripravljena tekočina za barvanje, ima to prednost, da se dolgo ohrani.

Obrtnijske raznoterosti.

Stenografski stroj. Stenografska pisava je večkrat težko raztolmačljiva. Večkrat se pripeti, da se niti stenografi ne izpoznajo. To se hoče odpomoči z nekim stenografskem strojem, katerega je izumil neki Amerikanec. Ta stroj piše zloge. Nanj se nauči pisati v šestih tednih. Inštrument je majhen, malo večji nego operno kukalo in je ž njim mogoče pisati 100 besed vsako minuto.

Rja se odpravi z jekla, če dotični predmet položiš v posodo, v kateri je kerosinovo olje, ali ga pa zaviješ v robec napojen s tem oljem in 24 ur v njem pustiš. Potem pa drgni dotično stvar z zmleto opeko, ali pa še bolje s soljo in vročim jesihom. Ko si dobro zdrgnil, operi predmet z vročo vodo, dobro posuši in naposled zdrgni še s flanelo in laškim oljem.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

Svojim čitateljem smo bili obljubili, da bodemo priobčevali nekaj naukov o kmetijski kemiji. Kmetijstvo je brez dvombe poslednja desetletja napredovalo, kakor tudi obrtnija, največ tega napredka se je pa zahvaliti napredujoči prirodoznanski znanosti, zlasti kemiji. Seveda tudi skušnje so mnogo pripomogle k zboljšanju kmetijstva, ali vendar te skušnje morejo prav še le koristiti, ako so oprte na trdno znanstveno podlago. Takó skušnje le prerade varajo.

Za umno poljedelstvo je potrebno, da kmetovalec pozna, iz katerih snovi obstoji zemlja in iz katerih snovi obstoje rastline. Le tako mu je mogoče urediti umno gnojenje. Z gnojenjem moramo namreč na njivo pripeljati vse tiste snovi, katere so potrebne rastlini v rast, ali jih ne najdemo v zemlji. To vse pa nas uči kemija, katera je torej prav za prav podlaga umnemu gnojenju.

Kemija nas tudi uči spoznavati vrednost krme, ki jo dajemo živini in le potem moremo uravnati umno krmljenje živine. Dala je nam kemija mnogo sredstev, da izvemo, kaka krma je boljša za pitovno, kaka za plemeno in kakošna zopet za molžno živino.

Pa ne le za živinorejce in obdelovalce polja je kemija velicega pomena, temveč tudi za sadjarja in vinščaka. Sadjar mora ravno tako poznati zemljo, kakor tisti ki obdeluje njivo. Kemija mu daje navodila, kako je treba zboljševati prst v drevesnicah in vrtih, kaka prst mu je potrebna pri presajanju sadnega drevja. Mnoge prikazni, katere si ne moremo lahko pojasniti, nam raztolmači kemija. Tako nam da kemija jasen odgovor, zakaj da ne rasto in rode več drevesa na starih sadnih vrtih. Posebno je pa kemija mati umnega kletarstva. Še le, od kar smo se seznanili z zakoni vrenja, je mogoče vina izboljšavati, kakor zahteva sedanji čas. Res je sicer tudi, da je kemija na drugi strani škodovala baš vinogradnikom, ker je tudi naučila, kako se nareja umetno vino. Zaradi tega pa nikdo še kemije obsojevati ne sme, ako neče sebi škodovati, temveč porabi naj le njene nauke v svojo korist.

Pa ne le gospodar, temveč tudi gospodinja ima

lahko mnogo koristi od kemije. Kuhanje, pranje, mlekarstvo vse se opira na kemijo in si gospodinja lahko prihrani marsikak groš, ako pozna zakone kemije.

Velicega pomena je pa kemija tudi za javno zdravstvo. Kemija uči nas o sestavi zraka in kak zrak je dober za dihanje in kje in kako se zrak spridi. Zato je pa še le kemija prav ljudij poučila, kako je potrebno prevetrovanje stanovanj, pa tudi hlevov, kjer se radi nabero še v večji meri škodljivi plini. Dokler niso ljudje poznali kemičnih zakonov, niso vedeli povoda mnogim boleznim pri ljudeh in živini in se jih torej niso mogli varovati. Zdravje pri ljudeh in živini je pa podlaga narodnega gospodarstva.

Sicer je pa vsakemu naprednemu človeku dandanes potrebno poznati nekoliko tudi kemije. Zaradi tega smo se pa mi odločili, da bodemo priobčili nekoliko vrstic o tej toliko važni znanosti v „Novicah„. Slovenci imamo sicer že dobro Vrtovčevo Kmetijsko kemijo, katera je pa že silno redka in je tudi že močno zastarela, ker nobena znanost tako hitro ne napreduje, kakor kemija.

Pisati pa ne mislimo kake posebno učene razprave, ker bi jo potem mnogi čitatelji dobro ne umeli. Tudi naš namen ne more biti čitatelje zeznanjati z raznimi načini kemičnih preiskav, ker gotovo ne morejo pečati s takimi preiskavami, za katero je večkrat treba dragih priprav. Take preiskave morejo se vršiti v posebnih zavodih. Koristne so tudi kmetijstvu, zato pa taki zavodi razglašajo potem vspehe svojih preiskav.

Mi bodemo pa prav po domače pojasnili nekatere poglavitne nauke kemije z ozirom na kmetijstvo, ker le s poljudno razpravo moremo kaj koristiti, ne pa z učenimi razpravami, prenapolnjeni s kemičnimi znaki, kateri večkrat odvračajo od branja priprostega čitatelja. Zato pa v kmetijskem listu take razprave ne dosegajo svojega namena. (Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Nova krmska rastlina. Minolo polletje delali so se v Nemčiji poskusi z neko novo deteljo Phacelia tanacetifolia, ki po skušnjah daje posebno dobro krmo za prežvekovalce. Velike važnosti je pa detelja posebno za čebelarje, ker ima nenavadno veliko medu. Morda bi bilo dobro, da bi se tudi pri nas poskušalo s to deteljo.

Brananje travnikov pomladi se jako priporoča. Zrak po brananih travnikov bolj prešine zemljo, kar pospešuje rast. Z brananjem se pokonča mnogo mahu in plevela. Krtine se poravnajo. Prst v krtinah je jako dobro gnojilo, ker jo je mraz po zimi zrahljal Po brananih travnikih se tudi lahko kosi.

Da krave ne grizejo jasli. Krave posebno, kadar jim dolgo daješ suho klajo, rade začno gristi jasli To je pa škodljivo zdravju živine Neki nemški list priporoča, da se v ponvi $^1/_4$ *kg* sode spraži v žlici svinjske masti in to da kravam lizati na otrobih. To baje pomaga, da krave jasli več ne grizejo

Orehi najbolje vspevajo na brdih z globoko deloma kamnito prstjo V mokri zemlji oreh ne vspeva. Naj tudi zrase, pa ne rodi in rad vzebe.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Preden prestopimo v duhu prag trsatskega svetišča, ozrimo se nekoliko v njegovo zgodovino. Posnamem naj to nekaj malega po mojem spisu: „Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim 1881,“ katerega sem priobčeval v „Novicah“ l. 1882—1884.

Bilo je v dan 10. maja 1291. — neko soboto, — ko so vgledali prebivalci hrvatskega Primorja na neki višini ob obrežji Jadranskega morja nad Reko in v stran poleg Trsata hišico na mestu, kjer poprej nikoli ni stalo kako poslopje. Sezidana je bila iz rudečkastih, v teh krajih neznanih kamnov (opek), in je stala brez temeljnih zidov na zemeljskem površji. Imela je hišica le ena vrata in edno okence, ob strehi pa se je nahajal stolpič, kamor bi se bil lahko obesil mali zvonec. Na znotranjih stenah so bile videti slikarije, tu in tam že od starosti poškodovane. Strop bil je višnjevo pobarvan in s pozlačenimi zvezdicami okinčan. Na enem koncu stal je kamenit altar in nad njim križani Izveličar; na eni strani altarja bila je duplina z Marijnim kipom, na drugi strani pa omara z nekaterimi lončenimi posodami (kuhinjskim orodjem).

Lahko si je misliti, kako je ljudstvo občudovalo to hišico, ki je na tako nerazumljiv način in kar tako hipoma čez noč tja prišla. Nihče si ni zamogel tega dogodka tolmačiti, vseh srca pa je prevzel nek sveti strah in pobožnost. Ko je začudeno ljudstvo še stalo okoli neznane hišice, glej! pride naenkrat gospod župnik trsatski, Aleksander plem. Giorgio, o katerem je bilo znano, da je že tri leta za vodenico neozdravljivo bolan ležal v postelji. On naznanil je vedno bolj strmeči množici, da se mu je v noči prikazala najsvetejša Devica Marija, ter naznanila mu, da je neznano poslopje njena lastna hišica iz Nazareta; altar ravno tisti, ki ga je postavil prvak aposteljev, sv. Peter, križani Bog in pa Marijni kip iz cedrovega lesa pa sta izdelek sv. evangelista Lukeža. V dokaz resnice mu je Marija obljubila zdravje, o katerem se vsi lahko prepričajo na lastne oči. Na te besede blagega gosp. župnika prešinilo je ljudi neizrekljivo veselje.

Radosti in hvaležnosti zavzeto ljudstvo pričelo je hišico in kipe častiti po vsej mogočnosti. Deželni namestni kralj, ban Nikolaj Frangopani, prejel je od cesarja Rudolfa I. dovoljenje, prepričati se o resničnosti te prikazni, odposlal je štiri može, med temi tudi gosp. župnika Aleksandra v Nazaret v Galilejo. Le-ti so videli, da se Marijna hišica ne znajde več tam, pač pa še njeni temeljni zidovi, ki se so po tvarini in merah natančno strinjali s trsatskim svetiščem. Poročilo teh môž ni pomnožilo le pobožnost Rečanov in Trsatcev, ampak razširilo se je tudi po sosednih deželah, od kodar so dohajali pobožni kristjani na romanje na sv. Trsat.

Toda veselje in navdušenost domačinov in ptujih romarjev ni trajalo dolgo. Čez tri leta in devet mesecev, dne 10. dec. l. 1294. zginila je zopet hišica na čudovit način*). Žalost ondotnega ljudstva zaradi zgube tako dragocenega duhovnega zaklada bila je silna, in le deloma so se vtolažili, ko so zvedeli, kam da je sveta hišica prenesena bila. Da bi ljudstvu nadomestil vsaj nekoliko to britko zgubo, dal je Nikolaj Frangepani na mestu, kjer je stalo Marijno svetišče, zidati kapelo, njegov sin Martin pa je dal zraven postaviti samostan in ga izročil čč. gg. oo. Frančiškanom, ki ga imajo, kakor je znano, v lasti še zdaj. Tudi papež Urban V. želeli so utolažiti Trsatčane; poslali so jim namreč za zgoraj omenjeno kapelo Marijno sliko, izslikano po sv. evangelistu Lukeži, ki se še dandanes časti na sv. Trsatu z veliko vnemo in pobožnostjo.

Kot v pojasnilo ravno navedenih podatkov naj vendar še omenim, da zgoraj omenjena kapelica, ki jo je bil dal pozidati grof Nikolaj Frangopani, ni bila tako velika, kakor je prava sveta hišica v Loreti. Prostor je bil vendar še vedno zaznamovan, kamor so bili angeli sveto hišico postavili. L. 1614. se je pod vodstvom tedanjega zaslugopolnega in marljivega g. O. Frančiška Glaviniča zidala nova kapelica, ki služi kot presvetišče trsatske cerkve še dandanes, in sicer na ravno taistem mestu, kjer je stala sveta hišica. Ima tudi natančno njeno dolgost in širokost. Druge poprave, predelovanja in zvekšanja cerkve, vršile so se nekaj okolu leta 1644., nekaj pa leta 1691. Da se vsled tehničnih ved in stavbenega ukusa taistega časa, ter zaradi mnogih prizidav trsatsko svetišče ne more meriti s cerkvenimi stavbami naših dnij, je vsakemu lahko umevno. Vendar pa to ne ovira goreče vneme pobožnih romarjev, ki iz bližave in daljave prihajajo v obilnem številu, poklanjat in priporočevat se milostni priprošnji premile trsatske Majke Božje. (Dalje sledi.)

*) Zanesljivi viri pripovedujejo, da so 10. dec. 1294. prenesli angelji sveto hišico čez Jadransko morje na Laško v pokrajino jakinsko (Ankona) in ondi postavili jo v neki lovorovi gozd. (V italijanščini zove se lovorov gozd »Lauretum«, odtod tedaj Loretto.) Zgodila se je bila ta dogodba v noči. Kakor pred tremi leti poprej na sv. Trsatu, tako je bilo tudi tu zdaj ljudstvo začudenja obvzeto, od kod je prišla prečudna stavba. A, tudi tam ni ostala dolgo. Nekega jutra zginila je hišica iz gozda in prenesena bila blizu mesteca Rekanato. Pa tudi tam še ni ostala. V jutro 7. septembra 1295. znajdela se je zopet za streljaj oddaljena od poprejšnjega mesta, in tam stoji še dandanes, namreč na slovesnem Marijnem božjem potu v Loretu. O natančnih preiskavah govoriti bolj obširno, ki so se vršile na Sv. Trsatu in tudi v Nazaretu, da se je dognalo, da je današnje loretsko svetišče resnično prava Marijna hišica, ne spada v okvir mojega potopisa. Pisalec.

Lepa molitvena knjiga z celim popisom zgodovine Trsatske božje poti ozaljšana s krasnimi podobami, v slovenskem in hrvatskem jeziku, dobi se pri oo. frančiškanih v Ljubljani in Trsatu.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

(Dalje.)

II.

Trakovne žage imajo to prednost, da so jako tenke. Delajo dve tretjini manj žaganja nego okrogle žage in dosti točno izračunanje je pokazalo, da se pri palec debelih deskah privaruje 10 odstotkov lesa. Narejene so tako, da lahko režejo les vsake debelosti, dočim se okrogle žage ne morejo narediti večje kakor 72 palcev v premeru. Če bi morale biti večje, bi morale zaradi trpežnosti že biti tako debele, da bi ne bile za rabo. Na nekaterih žagah to neugodnost okroglih žag skušajo odstraniti s tem, da na zgorej glavne žage pritrdijo drugo manjšo, katera reže gorenji del bruna v jednaki črti z glavno žago, da je potem mogoče rezati debelejši les. Pogosto se dobita žagi nejednake upornosti in trdosti in zatorej nejednako režeta in kvarita les. Poleg tega pa zahtevata dve žagi jako komplikovan in drag mehanizem. Pri razpolovljenji cipreze, oreha, češnje, zlasti pa rudečega drevesa, neke posebne vrste cedre, na bregovih Tihega morja je pa trakovna žaga neobhodno potrebna, kajti te vrste so včasih po 7, 8, 10 in celo 12 čevljev debele in okrogla žaga bi jih ne mogla rezati z nobenim vspehom. Delo bi bilo drago in dobile bi se slabe deske.

Razen glavne žage, katero imajo v mnogih zavodih, da se bolje izrabi čas, samo za rezanje brunov, kakor delajo razni žagarji v Rusiji, pripravljena je še cela vrsta manjših podolžnih in poprečnih žag, katere obdelujejo deske in brune z vseh stranij in jim dajo prave ogle na vseh štirih straneh. Napravljajo se jako komplikovano in bistroumno napravljene priprave za hitro premikanje lesa od jednega stroja do druzega v zavodu; vsaka minuta tam izrabi se, kolikor je le mogoče. Poslednji čas večji zavodi obdelajo toliko, da je naravnost čudno — največji zavod v michiganski državi izreže na dan 110 tisoč čevljev desk, če tudi se dan računa le na deset ur. Taki zavodi so popolnoma dovršeni v vseh ozirih in delo stane že jako malo.

Samo po sebi se razume, da je jedna glavnih stvarij dovažanje brunov za tak zavod. Zavod dela dan na dan brez prenehanja, ali v gozdu večkrat ni mogoče delati zaradi dežja, viharja, blata in zaradi tega je potrebna vedno večja zaloga lesa, ker vreme lahko vsak čas ustavi dovažanje. Omenil sem že, da imajo mnogi zavodi svoje lastne železnice za privažanje lesa, ali do železnic spravljajo les z mulami v ravnih krajih, in z voli v goratih. V severnih državah pade dovolj snega, do bruna lahko nekaj časa v velikih množinah dovažajo na saneh, v srednjih in južnih državah pa ni snega in morajo bruna vse leto dovažati na vozovih. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Tega izvrstnega znanstvenega lista, kateri velja za vse leto le 2 gld., je izšel 1 sešitek letošnjega letnika, ki obsega to-le vsebino: 1. S. Rutar: Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina 2. J. Pečnik: Pogled na kranjska gradišča 3. A. Koblar: Drobtinice iz furlanskih arhivov. 4. Dr. I. Ev. Mauring: Utemeljenje mesta Višnje Gore. Mali zapiski: Občni zbor „Muzej-

skega društva za Kranjsko". K. Črnologar: Slikane cerkve. S.: Stare altarne svetilnice in kadilnici. S.: Usnjate altarne blazine in kazule. A. K.: V postojinski jami l. 1797. J. Vrhovec: Novoletna darila. J. Vrhovec: Iz ljubljanskih mestnih računov. J. Vrhovec: Kdaj so začeli na Kranjskem krompir saditi? S. Robič: Kranjska školjka z biserom. J. Vrhovec: Velika soda Slovstvo o domoznanstvu slovenskih dežel. A. K.: Ocena Orožnove knjige „Des dekanat Neukirchen". Naštevanje drugih novih tiskovin o tej stroki.

Izobrane ruske národne pripoviedke preveo Mirko Divkovič ravnatelj kr. gimnazije zagrebške, imenuje se knjiga, ki je izšla v knjigarni dijaške tiskarne v Zagrebu in šteje 198 stranij ter velja 80 novčičev. Knjiga je jako zanimiva za vsacega, ki se zanima za rusko narodno slovstvo, katero je jako bogato. Želeti je, da bi taka knjiga pri nas izpodrinila tiste nemške Sagen in die Märchen, ki se pri nas tako zelo bero. Tudi narodne pripovedke so za nas bolj primerne slovanske nego nemške.

Novice.

— **Naš presvetli cesar** mudil se je sedaj nekaj časa na počitku in sicer v Mentone na južnem Francoskem, kamor je s potovanja došla tudi presvetla cesarica. Ob dohodu cesarja ga je republikanski predsednik Carnot prijazno pozdravil, in cesar mu je takisto odzdravil. Na Dunaj se cesar vrne dne 17. t. m.

— **Nemška cesarica v Opatiji.** Minoli torek dopoludne peljala se je nemška cesarica s svojimi otroki preko Ljubljane v Opatijo, kamor je došla ob 2. uri popoludne Cesarico obišče v Opatiji tudi nemški cesar.

— **Častnim občanom** imenovali sta občini Podgorica in Moste, c. kr. vladnega svetnika in okr. glavarja g. Jan. Mahkot-a, v hvaležno priznanje zaslug, ki si jih je pridobil za imenovani občini in okolico ljubljansko sploh.

— **Povišana skladnina.** Finančno ministerstvo je skladnino (Lagerzins) pri tukajšnjem carinskem uradu zvišalo s 1. aprilom počenši od pol krajcarja na eden krajcar za 100 kilogr. in za eden dan.

— **Podpore.** Poljedelsko ministerstvo se je izreklo dati podpore za napravo sledečih vodovodov: Šmihel, občina hrenoviška 2000 gld., Knežak 1850 gld., Razdrto 800 gld., Strmca 830 gld. in Neverke, občina Šmihel 120 gld. Za napravo vodnjakov: Hrušnje, občina hrenoviška 400 gld., Zagon 450 gld. in Landol in Brinje, občina hrenoviška, 300 gld. potem za vodnjake v Zagorji, Orehki in Trnji po 500 gld.

— **»Narodni Dom«.** Temeljni kamen „Narodnemu domu" položi se slovesnim načinom in s primerno slavnostjo dne 29. junija — Društveno premoženje je znašalo koncem l 1893. brez Kotnikovega volila, ki je, kakor znano volil vse potrebne parkete, 85.000 gld. Ker ta svota ne bo zadostovala, se rodoljubje prosijo, da po svojih močeh še kaj žrtvujejo v ta namen.

— **Potrjena volitev.** Trgovinski minister je potrdil zopetno izvolitev Ivana Perdana predsednikom in Antona Kleina podpredsednikom trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani za leto 1894

— **»Radogoju«** pristopili so za ustanovnike z zneski po 100 kron gospod Anton Pogačnik, posestnik in trgovec v Cerknici, in gospe Matilda Tomšičeva in Pavla Malovrhova z Rakeka.

— **Družba sv. Cirila in Metoda** je od 12. do 28. februvarija prejela te-le darove: Iz zapuščine velikega svojega dobrotnika, dr. L. Čučka, še 1100 gld., torej v vsem 3800 gld., slavni deželni zbor kranjski je, skrbeč za slovensko šolstvo in nadaljajoč svoje plemenito delovanje v tem smislu, odločil družbi tudi za l. 1894. uprav veliko podporo — 1000 gld., slavno uredništvo „Slov. Naroda" je izročilo 15. zbirko kronskih darov, nabrano od 1.—31. jan., v skupnem znesku 272 gld. 60 kr. — Pokroviteljce so poslale: Sl. posojilnica v Mariboru (v drugič), ki nam je poslala za l. 1894. dovoljenega daru 100 gld.; sl. moška podružnica v Kranji, ki je poslala 70 gld., meseca julija 1893. l. ostalih 30 gld., pa sedaj, in vas Št. Vid na Dolenjskem. Za zadnje imenovanih pokroviteljin so poslali vrli Št. Vidski domoljubi 213 kron; darovali so pa: Več gostov v gostilni g. Kunsteka o raznih prilikah 67 kron, g. Slivnik podobo sv. Cirila in Metoda, ki se je prodala za 20 kron, gg. dr Fr. Podobnik 16, Anton Medved 15, Ivan Čebašek 14, Vinko Slivnik 12, dež. sodn. svétnik Iv. Vencajz 10, dr. R Repič 8, A. Kunstek 6 kron, J. Lavrič, A Liberšar, I. Mavrinčič po 4 krone, J. Klemenčič, I. Končina, A. Lesjak po 2 kroni, A. Koleša, J. Korban, I. Kremžar, A. Krašovec, I. Kristan, K. Pikel, A. Seliškar, J. Zajec po 1 krono, gospe in gospodične: R Eržen, J. Fortuna, R. Gorec, J. Hribar, N Kremžar, J. Kristan po 1 krono, Z. Krsnik 2 kroni 4 v., F. Kunstek, M. Oven, K. Pikel, A. Repič po 1 krono, več drugih 1 krono 80 v., gg. izven Št. vidske župnije: I. Poljanec s Krke 2 kroni A. Adamič iz Grosuplja 1 krono, J. Hočevar in Tihle s Krke 1 krono 16 vin, in H. Povše v Krke 1 krono. — Iz g. dr. Škofičeve zapuščine smo prejeli še 50 gld. Dalje so nam naklonili: Sl. posojilnica v Sinčivesi na Koroškem 20 gld., g. notar S. Pirnat v Zatičini 16 gld. 44 kr., ki sta jih nabrala g. pošiljatelj in g. Jože Škufca pri predpustni veselici v gostilni Fricevi v Zatičini od Višnjanov, Zatičanov in Št. Vidcev; sl. posojilnica v Kamniku 10 gld.; sl. kmetska posojilnica na Vrhniki 10 gl.; sl. posojilnica v Tinjah na Koroškem 5 gld.; č. g. Ivan Volk, kapelan v Škocijanu, 4 gld. 37 kr., kot dar vesele družbe in vč. g. župn. upravitelj Fr. Boncelj v Dražgošah 1 gld. 70 kr. kot vsakoletni dar tamošnjih udov družbe sv. Mohorja. — Rojaki! Da bi se nas spominjali tako požrtovalno i drugi naši zastopi, kot se nas slavni deželni zbor kranjski, da bi nam nebesa naklonila več takih dobrotnikov, kot sta rajna dr. L. Čuček in dr. Škofic, da bi naše podružnice pogosteje se oglaševale kot pokroviteljice, da bi naša mesta, trgi in vasi posnemali vas Št. Vid na Dolenjskem, naši denarni zavodi pa vrlo mariborsko posojilnico, zacelili bi marsikatero rano pri našem šolstvu, rešili bi še katero stotino slovenskih otrôk in jo ohranili veri, cesarju in domovini V to pomozi Bog! Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Truplo** pokojnega učitelja J. Freuensfelda, ki je umrl v Pragi, prepeljalo se bode bodoči mesec od tam v Ljutomer, ter pokopalo v domači zemlji.

— **Umrl** je dne 13. t. m. na Skaručini pri Vodicah č. g. B. Justin, duh. v pok., v 56. letu svoje starosti. R. I. P.

— **Županom** dunajskim je voljen dosedanji drugi podžupan dr. Grübl, ker se je prvi podžupan dr. Richter vsaki izvolitvi odpovedal.

— **Slovensko planinsko društvo** imelo je svoj dobro obiskani občni zbor dne 8. t. m. Iz poročila tajnikovega in blagajnikovega posnamemo, da je imelo društvo koncem leta 1893. 225 članov, mej njimi 3 ustanovnike. Društvo je zaznamovalo dosedaj nad 100 potov. Dohodkov je imelo društvo 1453 gld. Prvima častnima članoma društva bila sta izvoljena in sicer prvak slov. turistov g. Fr. Kadilnik v Ljubljani in prof. dr. J. Frischauf v Gradci, ki je z dobrimi sveti pospeševal društvene namene. — Da bi pač slov. planinsko društvo, ki ima prelepi namen naše lepe slovenske gore zaznamovati s kažipoti, našlo pač obilo podpornikov. Odbor stoječ na čelu društva je pokazal, da razume svojo nalogo. Društvo obstoji še le dobro leto, a njegovo delovanje se priznava povsod in priznalo se je prav od kompetentne strani, da dosedaj še ni nobeno planinsko društvo v prvem letu svojega obstanka toliko storilo nego ravno slov. plan. društvo.

— **Slavčeva desetletnica.** Dne 7. in 8. julija letos praznuje slov. delavsko pevsko društvo Slavec slovesnim načinom svojo desetletnico.

— **Dolenjska železnica.** Dela na progi Grosuplje-Novo mesto kaj vrlo napredujejo. Minuli mesec delalo je povprečno vsak dan 1140 delavcev in 235 obrtnikov. Soditi po sedaj dovršenih delih se bo proga lahko otvorila že s 1. junijem t. l.

— **Velikonočne počitnice** na vseh tukajšnjih srednjih in obrtnih šolah in na učiteljski pripravnici prično se letos že z dnem 18. t. m. Naučno ministerstvo je namreč na predlog dež. šolskega sveta dovolilo, da ima 20. marcij biti prost šole.

— **Cene govejemu mesu** bile so meseca februvarija t. l povprečno od kilograma v Kočevji 43 kr., v Velikih Laščah 44 kr., v Ribnici 46 kr., v Rudolfovem 48 kr., v Žužemperku 48., v Trebnjem 48 kr., v Krškem 48 kr., v Kostanjevici 40 kr., v Mokronogu 32 kr., v Radečah 48 kr., v Kamniku 44 kr., v Kranjskigori 48 kr., v Radovljici 50 kr., v Kranji 48., v Škofji Loki 44 kr., v Tržiču 48 kr., v Idriji 44 kr., v Logatcu 48 kr., v Cirknici 48 kr., v Staremtrgu pri Loži 44 kr., v Črnomlji 40 kr., v Metliki 40 kr.

Sodnja obravnava zaradi umora Mrve

začela se je v torek v Pragi pred izjemnim sodiščem. Zatoženi so osemnajstletni strojni ključavničar Otokar Dolečal, sedemnajstletni tovarniški delavec France Dragoun zaradi zavratnega umora, devetindvajsetletni Jožef Križ zaradi naročenega umora ter njegova žena Ana Križ, delavec Henrik Vojteh in pravni kandidat Anton Čižek zaradi soudeležbe pri tem umoru. Nadalje so zatoženi imenovanci še druzih deliktov, kakor hujskanja, tajnega združevanja itd.

Zatožbo zastopa namestnik državnega pravdnika Lorenz, zagovorniki so pa dr. Stransky, dr. Körner, dr. Bara in dr. Klumpah. Poslušalcev ni dosti, ker se je izdalo le kacih 50 vstopnic. Obravnava vršila se bode nekoliko tajno, ker je to zahteval državni pravdnik.

Zatožba se glede Doležala in Dragouna opira na izpovedbe teh del zatožencev samih. V zatožbi se omenja, da je zatoženec Križ dal morilcema čevljarski nož, katerega sta ta dva na brusu zbrusila, da je ž njim potem Doležal zabodel Mrvo, ko ga je davil Dragoun. Zatožnica sklepa iz tega, da sta zatoženca, izvršen umor, šla k Križu, da je poslednji vedel za umor, pa tudi njegova žena.

Iz tega, kar je Dragoun priznal, je pa vidno, da Križ ni vedel samo za umor, temveč je že morilcema pravil, da zna pripravljati razstrelila in se je nekoč ponudil, da napravi dve steklenici razstrelil, jedno za Mrvo, drugo za policijskega komisarja Olića, ki je posebno vneto postopal proti „Omladini“. Da je Križ kriv vidno je iz tega, ker se je bil ponudil, da z dvajsetimi pričami dokaže, da sta morilca bila drugje.

Krivdo tajnika mladočeškega kluba izvaja državno pravdništvo iz tega, da je morilcema dajal večje svote denarja, menda iz zaklada za politične zločince. V beležnici njegovi sta se našla naslova obeh morilcev in opazka: „Tekla bode kri“. Čižek se izgovarja, da je to imel biti naslov nekemu članku, katerega je hotel pisati, ali državnemu pravdniku se to ne zdi verojetno.

Večjidel zatožbe peča se zopet z Omladino in dokazuje, da so zatoženci, zlasti Križ in Čižek sokriva vseh hudodelstev „Omladine“.

Zatoženica dokazuje, da je moral delavec Vojteh, ki je pri Križu stanoval, vedeti, kaj se pripravlja, da je bil tudi član „Omladine“. Vojteh je že bil kaznovan zaradi udeležitve pri tajnem društvu in pa zaradi rušenja javnega reda v triletno ječo. Tudi znan govor Heroldov v državnem zboru se porablja za dokaz.

Zatoženci kakor v pravdi proti „Omladini“ marsikaj preklicujejo, kar so povedali v preiskavi. Posebno morilca skušata odvaliti pravdo od zatožencev. Z veliko odločnostjo zatrjujeta, da žena Križeva in pa Vojteh nista nič kriva.

— **Motena božja služba.** Ko so bili zvečer dne 9. t m. v Niederdorfu v katoliški kapelici litanije, je nekdo vrgel kamen v kapelico skozi okno, ki je pal ravno pred duhovnika. Jednega dečka so nekoliko poškodovali konci stekla razbitega okna. Drugi ljudje so se pa samo prestrašili. Mežnar je videl v tem pobegniti dva moža, ali izvedelo se pa še ni nič, kdo je vrgel kamen.

— **Iz nesrečne ljubezni.** Štirintridesetletni Karol Bauer, mehanik iz Trsta, je že dlje časa živel v Parizu in dolgo hodil za neko pariško blagajničarico. Ta pa ni marala zanj. Te dni je Bauer od nje zahteval odločitve. Ko mu je povedala, da ne mara zanj, jo je ustrelil trikrat v obraz, potem pa samega sebe.

— **Umor na konjski železnici.** Na konjski železnici v Blagovici pri Draždanah je vrgel v prazen vagon konjske železnice, ustrelil kondukterja. Sodi se, da je mislil oropati blagajnico, ali ga je kaj zadržalo. Hudodelec je zopet skočil z voza in v tem zbežal. Voznik spredaj je videl, da se je vozu nekdo približal in potem slišal strel, ali se za vse ni zmenil, ker mu še na misli ni bilo, da bi mej vožnjo kdo skakal v voz.

— **Bomba.** Dne 9. t m. ob sedmih zvečer, ko je bila pred jedno uro že seja končana, je pred palačo italijanske zbornice se razletela bomba iz bele ploščevine. Trije mimogredoči ljudje so hudo poškodovani, več pa lahko. Policija je takoj nekaj ljudij zaprla, ali je drugi dan jih izpustila, kér se je pokazalo, da zločinov ni mej njimi. Čudno je pa, da nikdo ni opazil, kdaj je kdo prinesel bombo, ko je baš pred palačo policija na straži. V zbornici in pa v sosednjih hišah so razdrobljena vsa okna in druge razdrobljive stvari. Na tleh pred zbornico opaziti so sledovi krvi. Govori se, da je nekdo vrgel bombo zaradi tega, ker zbornica ni hotela dovoliti denarja za razstavo, s katero bi se proslavljala petindvajsetletnica zjedinjenja Rima z italijansko kraljevino.

— **Dve tatici.** V Plznu sta neka branjevka in ključavničarska vdova si dali ponarediti ključe dveh prodajalnic in sta pokrali blaga za blizu 1000 gld. Te dni jo je pa policija zaprla. V njiju stanovanjih našli so cele zaboje blaga.

— **Razpok smodnika.** V Požunu se je v tovarni za patrone užgalo precej smodnika. Pet ljudij je močno poškodovalo. Jedni delavki so pa polomili rebra, ko so delavci v strahu drli iz tovarne.

— **Boj s tatinskim lovcem.** Blizu Steyra našli so lovci vjeto srno, v drugem kraji pa sledove, da je srna bila vjeta, pa se odtrgala. Ker je bilo pričakovati, da lovec pride po srno, ga je skrit čakal jeden lovec. Prišel je res po srno petdesetletni dninar Janez Gruber. Lovec ga je hotel prijeti, ali tatinski lovec se je ustavljal, ga udaril po glavi in ga

prijel za vrat. Lovec, ki je bil močnejši je na to vrgel dninarja na tla. Poslednji je skušal iz žepa izvleči nož, da lovca zakolje, ali se mu ni posrečilo. Po precej dolgem boji, v katerem je že lovec omagoval, če tudi je bil zgorej, mu je prihitel drug lovec na pomoč. Odpeljala sta potem lovskega tatu v Steyr k sodišču. Sodnja preiskava je v dninarjevem stanovanju našla več zanjk, dve puški, nekaj smodnika, svinčenega drobu, pa nekaj srninega mesa. Videlo se je, da se je dninar precej pečal z lovsko tatvino.

— **Dvoboj.** V Budimpešti sta se pod jako hudimi pogoji dvoborila honvedski poročnik in profesor na Ludokovi akademiji Eduard Horn in državni tajnik Julij Silagyi. Poslednji je tako nevarno poškodovan, da najbrž ne ozdravi.

— **Očetov umor.** V Bekes-Cabi na Ogerskem umoril je sin nekega mlinarja svojega očeta, ker mu ni hotel prepisati svojega premoženja. Morilec je mrliča potem peljal na vozu v mesto Mezö-Bereny. Ljudje so hoteli morilca pobiti, ko so zvedeli za hudodelstvo.

— **Čuden umor.** Blizu Hoora na Ogerskem našli so v gozdu umorjeno 14letno dekle s prerezanim vratom. Šla je bila v sosedno vas sorodnike obiskat, ali se ni vrnila. Čudno je pa, kako se je umor izvršil, ker ni na truplu, niti na obleki, ne na mestu, kjer so jo našli, kaplje krvi.

— **Samomor.** V Prerovu na Češkem je upokojen stotnik železniškega polka se vlegel na tir, ki je prišel tovorni vlak. Pet voz je šlo čeznj in ga popolnoma strlo.

— **Italijanski roparji.** Angleškega inžinerja de Percu in njegovo sestro so roparji prijeli na cesti blizu Padremonne in ja odpeljali v gore. Izpustili so ga, ko jim je inžener, ki je milijonar, obljubil poslati 200.000 lir. Sestro so si obdržali in jo izpustili, ko so dobili denar. Sestra je pozneje pripovedovala, da so bili roparji jako prijazni ž njo.

— **Nesreča na železnica.** V Danezini na Ruskem Poljskem sta vkup trčila dva tovorna vlaka. 14 voz je bilo zdrobljenih.

— **Dva parnika** sta vkupe trčila. Blizu Rotterdama sta vkupe trčila dva parnika. Jedna ladija se je potopila. Tri osebe so mrtve.

— **Usmrtenje** morilca svoje žene. V Münstru so te dni usmrtili dninarja Antona Vossa, ki je bil na smrt obsojen, ker je dne 28. julija 1893. leta z mesarskim nožem umoril ženo svojo.

— **Obsojena urednika.** Vodja nemških nacijonalcev je tožil urednika beljaške „Deutsche allgem. Zeitung“ Otitsch in Grafa zaradi obrekovanja. Prvi je bil obsojen v 2, drugi v 3 mesečni zapor. List pa zgubi 150 gld. na kavciji. Obravnava se je vršila pred porotniki v Celovci.

— **Krvav dvoboj.** Na kolodvoru v Catanii sta se s samokresi dvobojila kneza Cramacca in Ramasca. Poslednji je bil težko ranjen. Povod dvoboju je bil, da sta se bila sprla zaradi neke gledališke plesalke. Ta dogodek vzbuja tem več pozornosti, ker je jeden dvobojnikov v sorodstvu z neko vladajočo rodovino.

— **Zasledeni tatovi.** V Cassinu je policija zasledila dva italijanska delovca, katera sta v Parizu slikarju Casanova-Torresu ukrala 205 000 frankov. Tatova sta jo pa odtegnila policiji, ali vendar jih zasledujejo policisti.

— **Razpok** smodnika v Požunu. V tovarni za patrone v Požunu se je užgala iz znanega uzroka večja množina smodnika. Jeden delovodja, 3 delavci in 1 delavka so mrtvi. Pri nastalem strahu so delavci vsi zbegani drli iz tovarne in jedni delavki polomili rebra.

— **Nevarne šale.** V rodbini vpokojenega miškolskega blagajnika Ivana Bende se je pripetil dne 12. t. m. obžalovanja vreden dogodek. Arpad Tulkovič, je mlad uradnik pri okrajnem sodišči, je vzel z zidu zarjavel revolver s stene in je sebi postavil na prvi revolver, o katerem je trdil gospodar da ni nabasan. Večkrat je pritisnil petelina in revolver se ni sprožil. Potem je pa pomeril revolver v petintridesetletnega Jožefa Olaha, ki je bil pri Bendi v gosteh. Revolver se je sedaj sprožil in kroglja je šla nesrečnežu skozi vrat, in ne ve se, če ostane živ. Tulkovič se je sam naznanil sodišču. — Na posestvu grofa Julija Amonyia v Eberhardtu sta osemletni Nagyi in osemnajstletni Bolgar igrala dvoboj. Odmerila sta daljavo in potem je najprej streljal mali deček, ali se revolver ni sprožil, na to je večji sprožil in ubil mlajšega. Govori se, da sta mislila, da revolver ni bil nabasan. Državno pravdništvo ima sedaj stvar v rokah.

— **Dva kardinala umrla.** V Rouenu na Francoskem je umrl tamošnji nadškof kardinal Thomas, v Rimu pa kardinal Ricci-Paracciani: — Sedaj je vseh kardinalov še 59, torej je jednajst mest izpraznjenih. Mej kardinali je 31 Italijanov in 28 Neitalijanov. Mej poslednjimi je 6 Francozov, 5 iz Nemčije, 5 iz Avstro-ogerske (nadškofje dunajski, praški in ostrogonski, knezoškof krakovski in škof velikivaradinski), 4 Španjci, 2 Portugalca, 1 Anglež, 1 Irec, 1 Avstralijec, 1 Amerikanec in 1 Kanadec. Najmlajši je kardinal Rampolla, ki je rojen 1843. leta. Starši kot papež sta le dva kardinala namreč Mertel, ki ima 88 in kardinal Desprez ki ima 85 let.

— **Dvojni samomor.** V Lidu v Italiji so našli mrtva lepo oblečenega gospoda in damo. Poleg njiju je ležal revolver, s katerim sta se najbrž usmrtila. Pri samomorilci našli so mnogo denarja in vizitnic z imenom doktor Wicho iz Berolina. Sodi se, da sta se usmrtila zaradi nesrečne ljubezni.

Marijaceljske kapljice za želodec,

izgotovljene v lekarni k „angelu varhu“

C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (14)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.

Cena: 1 steklenice 40 kr. dvojne steklenice 70 kr.

Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 14. marc. 1894. Pšenica gld. 8·40 kr. rž gld. 6·40 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7·30 kr., ajda gld. 8·40 kr., proso gld. 5·— kr., turšica gld. 5·50 kr., leča gld. 14·— kr., grah gld. 15.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke.

V Brnu dne 14. marcija t. l.: 49, 45, 22, 46. 86.
Na Dunaji dne 10. marcija t. l.: 72, 32, 49, 18, 58.
V Gradci dne 10. marcija t. l.: 26, 39, 5, 59, 50.

Kuverte s firmo

priporoča

J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

Neogibno potrebno je za vsako družino

Kathreinerova

Kneipp-ova sladna kava

z okusom prave kave.

Ta kava daje to prednost, da se lahko popusti tako škodljiva prava zrnata ali pa z raznimi cikorijami zmešana kava in se iz te kave naredi **okusna** ter **zdrava** in **redilna** pijača. — **Nedosegljiva je kot dodatek k pravi kavi.** (8)

Visoko priporočana za ženske, otroke in bolnike.

Ponaredeb se naj varuje.

Dobi se povsod. ½ kile 25 kr.

„Ne kupuj pri branjevci, temveč pri trgovci"
pravi star predgovor.

To se lahko uporablja na moje podjetje, kajti tako velika trgovina, kot je moja, ima vsled kupovanje velikih množin blaga za gotov denar in drugih prednosti nizke stroške, kateri so naposled le kupovalcu v korist.

Mični vzorci zasebnim kupovalcem zastonj in franko.
Bogate **vzorčne knjige**, kakoršnih **še nikdar** ni bilo, **za krojače** nefrankovano.

Blago za obleke. (6)

Peruvien in **dosking** za visoko **duhovščino**, predpisano blago za **uniforme c. kr. uradnikov**, za **veterance**, **požarne brambe**, **telovadce**, **livreje**, sukno za **bilard** in **igralne mize**, **prevlake za vozove**, **loden** tudi nepremočljiv za **lovske suknje**, **perilno blago**, **potni pledi** od 4 do 14 gld itd

Ceno, pošteno, trdno, čisto volneno sukno ne cene **cunje**, da se **jedva splača krojač**, priporoča

Janez Stikarofski,

Brno (avstrijski Manchester)

največja zaloga sukna v vrednosti ½ **milijona goldinarjev.**

Pošilja se le proti povzetju!

Dopisuje se v nemščini, češčini, madjarščini, poljščini, italijanščini, francoščini in angleščini.

Wilhelmov (14)

antiartristični in antireumatični

Kričistilni čaj

od

Franc Wilhelm-a

lekarja

v Neunkirchenu na Spodnje Avstrijskem

dobiva se v vseh lekarnah,

v Ljubljani: pri U. pl. Trnkoczy, Wilh. Mayr in Peter Lassnik,

v zabojih po 1 gld. av. velj.

Odgovorni urednik: August Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.